

რეზიუმე

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა და რაციონალური გამოყენება საქართველოში ეკონომიკური რეფორმის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემაა. ამ პრობლემის ოპტიმალურ გადაწყვეტაზე დამოკიდებული ეკონომიკაში რეალური გარდაქმნის განხორციელება და საქართველოს ეკონომიკის ორგანული ჩართვა მსოფლიო მეურნეობაში. ამასთან, ამ პრობლემის მრავალი ასპექტი გადაუწყვეტელია მიუხედავად იმისა, რომ ინვესტიციების მოზიდვის გაფართოების აუცილებლობაზე დღეს თითქმის არავინ დაობს. აქედან გამომდინარე, უცხოური ინვესტიციების გამოკვლევა, საქართველოს ეკონომიკის სპეციფიკურობის გათვალისწინებით, საბაზრო ეკონომიკაზე წარმატებული გადასვლის გარანტიაა, რაც ეკონომიკური რეფორმების უზრუნველყოფის უმნიშვნელოვანეს ამოცანას წარმოადგენს.

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიციები, დაფინანსების წყარო, უცხოური ინვესტიციები, კრედიტი, ფასიანი ქაღალდები.

The Sources of Formation of Investments

Madona Gelashvili, Associated professor

Summary

At the modern stage of reformation of economic relations working out and realization of proper investment policy is actual. For the purpose of rising of effectively of the investment policy it is needed: rational division of investments according to the branches, sectors, economy priorities, holding proper investment cycle, raising investment activities, also interconnection of investment and innovative processes and etc. In this sphere, abilities of economic effectiveness are little by now, but they are growing, especially at the expense of attracting the foreign capital. Investments as other economic resources are limited. That's why satisfaction of economic demands is one of the most difficult problem to be solved for any economic system, all the economic subjects. From this point of view it is very important to discuss the state regulation questions of investment activities and formation of uninterrupted investment climate and its support.

Investment activity determines tempos and dynamics of investment activities and it depends on the economic, political and social processes taking place in the country and by which we can discuss as the investment climate as the

conditions of investing in the country.

Keywords: Investments, Sources of Financing, Foreign Investment, Credit, Securities.

საინვესტიციო საქმიანობის განხორციელებისათვის მნიშვნელოვანი საკითხია ინვესტიციათა დაფინანსების წყაროების გაანალიზება. დაფინანსების სისტემა გულისხმობს:

- დაფინანსების წყაროებს;
- დაფინანსების ფორმებს.

დაფინანსების წყაროების მნიშვნელოვან პრინციპს წარმოადგენს ამ წყაროების დაყოფა საკუთარ და მოზიდულ საშუალებებად. ყურადღება უშუალოდ წყაროების სფეროს დაფინანსებას გვინდა დავუთმოთ, რადგან იგი წარმოადგენს ერთ-ერთ წინაპირობას ქვეყნის ეკონომიკის გაჯანსაღებისათვის.

წარმოების საინვესტიციო დაფინანსების ძირითად საკუთარ წყაროს წარმოადგენს მოგება, მიღებული ყველა სახის სამეურნეო საქმიანობიდან. გადასახადების, კვოტებისა და დივიდენდების გადახდის შემდეგ დარჩენილი მთელი მოგება შესაძლებელია დაბანდებულ იქნეს წარმოებაში კაპიტალის სახით. საკუთარ საინვესტიციო წყაროებს მიეკუთვნება აგრეთვე საამორტიზაციო ანარიცხები. ჩვენი აზრით, ამორტიზაციის ანარიცხების როლის გაფართოება ხელს შეუწყობს მოქმედი ძირითადი ფონდების განახლების დაჩქარებას, მოძველებული ტექნიკის, ახალი, პროგრესული, უფრო მწარმოებლურით შეცვლას.

საამორტიზაციო პოლიტიკა ძირითადი კაპიტალის კვლავწარმოების პროცესის სახელმწიფო რეგულირების სფეროს წარმოადგენს. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, საამორტიზაციო პოლიტიკა მჭიდრო კავშირშია საგადასახადო პოლიტიკასთან. იგი მიზნად ისახავს სამეურნეო სუბიექტების იმ ფინანსური შესაძლებლობების უზრუნველყოფას, რომელიც მიმართულია ძირითადი კაპიტალის ინვესტირებაზე. ძირითადი კაპიტალის ჩამოწმის პირობები, სანარმოს შემოსავლების დაბეგვრის დონესთან და საგადასახადო საინვესტიციო შეღავათებთან ერთად, წარმოადგენს მეწარმისათვის უმნიშვნელოვანეს ორიენტირს საინვესტიციო გადაწყვეტილებების მიღებისას. სანარმოების შიდა წყაროს წარმოადგენს სანილო, სადამფუძნებლო და სხვა საინვესტიციო შენატანები, ფულადი და ქონებრივი დაბანდებანი, დამფუძნებლებისა და სანარმოს მუშაკთა ანაზრები. ამგვარი დაბანდება ითვალისწინებს დაბრუნებასა და პროცენტის გადახდას, თუმცა მიუხედავად ამისა, მათი საინვესტიციო არსი არ იცვლება.

საკუთარ საინვესტიციო წყაროებს სამართლიანად მიეკუთვნება საპაიო, დამფუძნებელი და სხვა ინვესტიციური შენატანები, ფულადი და ქონებრივი დაბანდებანი კომპანიების აქციის ან საქონლის სახით, რომელიც გამოიყენება ინვესტიციური რესურსების სახით.

ინვესტიციების მოზიდულ წყაროებს განეკუთვნება ბანკის გრძელვადიანი და მოკლევადიანი კრედიტები. ეს არის ბანკის ან სხვა საკრედიტო ორგანიზაციების მიერ გაცემული სესხები გარკვეული პროცენტის სარგებლით. ბანკის საინვესტიციო კრედიტი გაიცემა გარანტიით და ამ გარანტიის სახით შეიძლება მიღებულ იქნას უძრავი ქონება. მოცემული სახის კრედიტს იპოთეკურს უწოდებენ.

არსებობს სახელმწიფო ინვესტირების სპეციფიკური ფორმა, რომელსაც ეწოდება საინვესტიციო — საგადასახადო კრედიტი. მსგავსი კრედიტი წარმოადგენს საგადასახადო გადასახადების გადახდის ვადის გადავადებას. კრედიტი სანარმოებს მიეცემა სახელმწიფოს მიერ. მათ შორის საგადასახადო ორგანოების მიერ. დანაზოგის ფორმები ეკონომიკური თვალსაზრისით შეიძლება გაიყოს ორ ჯგუფად:

- აქტიური ფორმები — ბანკში შენახვა, შემოსავლიან საქმეში დაბანდება, გასესხება, ობლიგაციების ან ფასიანი ქაღალდების შეძენა;
- პასიური ფორმები და სხვა დანარჩენი ფორმები.

სამწუხაროდ დღეისათვის ჯერ კიდევ მცირეა ფასიანი ქაღალდებისა და ობლიგაციების ყიდვის მსურველთა რაოდენობა, რაც იმას მოწმობს, რომ ფასიანი ქაღალდების ბაზარი, უახლოეს მომავალში, მასობრივ მომხმარებლს ვერ შეიძენს.

წარმოებაში შეიძლება მოზიდულ იქნას კაპიტალი არა მარტო ფულადი კრედიტის ფორმით, არამედ მატერიალური და სასაქონლო ფორმითაც. სასაქონლო კრედიტი წარმოადგენს საინვესტიციო საქონლის (შენობები, მოწყობილობების დაცვა) გადაცემას წარმოებისათვის მათი მოხმარების უფლებით, შემდგომში ანაზღაურებითა და გამოსყიდვით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, საუბარია უზრავი ქონებისა და მოწყობილობების იჯარაზე ლიზინგის ფორმით. მოცემული სახის სასაქონლო კრედიტის მიღება დაკავშირებულია საიჯარო გადასახადის გადახდის აუცილებლობასთან ამ ძირითადი საშუალებების მესაკუთრებისათვის — სალიზინგო კომპანიებისათვის, კომერციული ბანკებისათვის, სახელმწიფო ორგანოებისათვის, რომლებიც განაგებენ ქონებას.

ინვესტიციების მოზიდვის გავრცელებულ ფორმას წარმოადგენს აქციების სახალხო, ღია გაყიდვა, რომელსაც ახორციელებს სააქციო კომპანიები და საზოგადოებები. ეს პროცესი შეიძლება განახორციელოს როგორც თვით სააქციო კომპანიებმა, ასევე საინვესტიციო ფონდებმაც. აქციებთან ერთად თავისი ინვესტიციური შესაძლებლობების გაფართოებისათვის მენარმეებს შეუძლიათ გამოუშვან და გაყიდონ ობლიგაციებიც. უნდა აღინიშნოს, რომ მოცემული სახის ინვესტიციების წყაროს პრაქტიკული გამოყენება დაკავშირებულია რიგ სირთულეებთან,

განსაკუთრებით ეკონომიკური არასტაბილურობის პირობებში.

ფორმები, რომლებიც დაკავებული არიან ინოვაციური პროცესებით, საჭიროებენ ვენჩერულ კაპიტალს ახალი საქონლის ათვისებისა და ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებისათვის. ვენჩერული ინვესტიციები განეკუთვნებიან მეტად სარისკო ოპერაციებს, მაგრამ გამართლების შემთხვევაში იძლევა დიდ მოგებას, რაც უზრუნველყოფს ეკონომიკურ ზრდას დარგისა და მთელი ეროვნული ეკონომიკის მასშტაბებშიც კი. ზემოთ ჩამოთვლილ ინვესტიციურ წყაროებს გარდა არსებობს კაპიტალის მოზიდვის განსხვავებული ფორმებიც, რომელიც გამოიხატება მეცენატების, სადაზღვევო კომპანიების, სპონსორული ორგანიზაციების ნებაყოფლობით შენატანებში.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია საერთაშორისო საინვესტიციო საქმიანობა, რომლის დროსაც ერთი ქვეყნის ბიზნესმენები აბანდებენ კაპიტალს სხვა ქვეყანაში. უცხოური ინვესტიციების შესახებ არსებობს საკმაოდ ფართო ლიტერატურა, რომელთა მონაცემები მეტყველებს, რომ ჯერ კიდევ გადაუჭრელი მთელი რიგი პრობლემებიდან შეიმჩნევა აზრთა და შეფასებათა სხვადასხვაობა. მეორე მხრივ, მუდმივად ცვალებადი პირობები განაპირობებს საინვესტიციო პოლიტიკის დინამიზმს, იცვლება უცხოური ინვესტიციების მოძრაობა და ფორმები, რაც დღის წესრიგში აყენებს საინვესტიციო პროგრამების რეალობასთან შესაბამისობაში მოყვანის საკითხს. ამასთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანია, გაირკვეს უცხოური ინვესტიციების მდგომარეობა, მათი გამოყენების ეფექტიანობა და მისი შესაბამისობა განვითარების თანამედროვე ტენდენციებთან, ან უპირველეს ყოვლისა, საინვესტიციო პოლიტიკის საინვესტიციო პრაქტიკასთან.

ქვეყნიდან კაპიტალის გატანის ძირითადი მიზეზია მისი სიჭარბე, რის გამოც მასზე მოგება დაბალია. სწორედ ამიტომ “კაპიტალი მიემართება იქ სადაც მასზე დიდი მოთხოვნაა და რჩება იქ, სადაც მას კარგად ეპყრობიან”, ანუ სადაც არის ხელსაყრელი საინვესტიციო კლიმატი, ინვესტორისათვის მისაღები პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამართლებრივი და იდეოლოგიური პირობები.

მეცნიერთა ერთი ნაწილი კაპიტალის გატანის პროცესს განიხილავს როგორც ორი, მკვეთრად გამოკვეთილი პროცესის ურთიერთქმედების შედეგს. ესენია: მსხვილი ეროვნული კაპიტალის დაგროვება და მსოფლიოში წარმოების ინტერნაციონალიზაცია. წარმოების ინტერნაციონალიზაციის შედეგად სხვადასხვა ქვეყანაში მიმდინარეობს კაპიტალის დაგროვების გამოთანაბრების პროცესები და აქედან გამომდინარე, უნდა აღინიშნოს ის, რომ კაპიტალის გატანა ძირითადად აიხსნება იმით, რომ მიმღებ ქვეყანაში მისი ზრდის პირობები უფრო ხელსაყრელი გახდა. ამიტომ დებულებას იმის შესახებ, რომ წარმოების ინტერნაციონალიზაცია კაპიტალის გატანის მთავარი მიზეზია, ზოგიერთი მეცნიერი არასწორად მიიჩნევს.

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების გაანგარიშება საქართველოში ხორციელდება 1997 წლიდან საერთაშორისო სავალუტო ფონდის(სსფ) მიერ შემუშავებული მეთოდოლოგიის “საგადასახდელო ბალანსის სახელმძღვანელო”, ხოლო 2009 წლიდან “საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელოს” მიხედვით. გარდა ამისა, უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ზუსტი განსაზღვრის, პირდაპირი ინვესტირების საწარმოო კავშირების სწორად დადგენისათვის და ზუსტი გაანგარიშების წარმოებისათვის გამოიყენება ასევე “პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების განსაზღვრება”, ასევე სსფ-ს მიერ 2008 წლის დეკემბერში გამოცემული “კოორდინირებული პირდაპირი ინვესტიციების გამოკვლევის სახელმძღვანელო”.

საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის შესახებ სტატისტიკური გამოკვლევა ამჟამად მოიცავს საქართველოს ყველა რეგიონს(კონტროლირებად ტერიტორიებს) და 2000-მდე სამეწარმეო სუბიექტებს. გამოსაკვლევ ობიექტთა შერჩევა ხორციელდება შემდეგი ძირითადი კრიტერიუმების მიხედვით:

- საწარმოს ყავს არარეზიდენტი დამფუძნებელი;
- ახორციელებს ექსპორტ — იმპორტის ოპერაციებს;
- არარეზიდენტებისაგან აქვს აღებული ან გაცემული სესხი;
- დეპოზიტები აქვს განთავსებული არარეზიდენტ ბანკებში;
- ფლობს არარეზიდენტი საწარმოს საწესდებო ან სააქციო კაპიტალის ათ პროცენტს ან მეტს;
- არარეზიდენტებს უწევს ან მათგან იღებს მომსახურებას.

დაზუსტებული მონაცემები განსხვავებულია წინასწარისაგან. ამის ერთ-ერთი ყველაზე მთავარი მიზეზი ისაა, რომ საწარმოები ყოველ წელიწადს წარმოადგენენ დაზუსტებული მოგება-ზარალის მაჩვენებლებს. ზოგადად, უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების შემცირების მიზეზი შეიძლება იყოს: არარეზიდენტის მიერ წილის დათმობა რეზიდენტისთვის, არარეზიდენტი პირდაპირი ინვესტორის რეკლასიფიკაცია პორთფელის ინვესტორად, რეზიდენტი საწარმოს მიერ არარეზიდენტი პირდაპირი ინვესტორის მიმართ არსებული ვალდებულებების შემცირება.

უცხოურ პირდაპირ ინვესტიციებს თუ განვიხილავთ ხანგრძლივ დინამიკაში არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების მაგალითზე, ადვილი შესამჩნევია ტენდენცია, რომ უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობა წლის მეორე ნახევარში აჭარბებს პირველი ნახევრის სიდიდეს.

მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის გამწვავებამდე მრავალი ქვეყნისთვის დამახასიათებელი გახდა უცხოური კაპიტალდაბანდებათა მნიშვნელოვანი წინმსწრები ტემპები მსოფლიო ვაჭრობისა და ერთობლივი მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობის ზრდის ტემპებთან შედარებით. პრაქტიკულად,

თითქმის ყველა ქვეყანა გააქტიურდა საზღვარგარეთის ინვესტიციების მოზიდვით და საერთაშორისო კომპანიების სტრატეგიული გლობალიზაციით. უცხოური კაპიტალდაბანდებათა არა მარტო ეკონომიკური განვითარების მძლავრი ფაქტორია, არამედ მნიშვნელოვან გავლენასაც ახდენს საგარეო ვაჭრობის დინამიკასა და სტრუქტურაზე, თანამედროვე ტექნოლოგიების გავრცელებასა და საფინანსო რესურსების გადაადგილებაზე. ისინი ხელს უწყობენ: საერთაშორისო ეკონომიკურ სივრცეში ქვეყნის ინტეგრაციას, მოწინავე მენეჯმენტის გამოყენებას, საექსპორტო პოტენციალისა და ქვეყნის სავალუტო შემოსავლების ზრდას, სავაჭრო და საგადასახდელო ბალანსის გაუმჯობესებას, ახალი ტექნოლოგიების დანერგვას, ახალი სამუშაო ადგილების შექმნასა და დასაქმების ზრდას.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პრობლემის აქტუალობას ზრდის საქართველოს ეკონომიკაში ამჟამად შექმნილი მდგომარეობა: მნიშვნელოვანი საგარეო ვალი, უმუშევრობის მაღალი დონე, მოსახლეობის ცხოვრების დაბალი დონე, წარმოების ასამოქმედებლად საკუთარი სახსრების პრაქტიკული უქონლობა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გელაშვილი მ., «ინვესტიციების მაკროეკონომიკური ეფექტიანობა». თბ., 2006.
2. გელაშვილი მ., „საინვესტიციო პოლიტიკა“. თბ., 2012.3.
3. Squire I. Tak H. G. “Economic Analysis of project”. World Bank, Baltimor, London. 2001.
4. World Bank. Doing Business 2010. Washington (DC): World Bank.
5. www.parliamenti.ge
6. www.statistik.ge
7. www.nbg.ge